

Sleepy Sermon

חיי שרה תשע"ז

86 / RABBI NISON ALPERT ON THE SIDRAH

דרש מרדכי

ר' נצני צרני

3

קנח

מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (סס)

מאה עשרים ושבע מדינה

אחז"ל במדרש רבה בראשית (פרשה נח פסקה ג): "רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם, בקש לעוררן, אמר: מה ראתה אסתר שתמלוק על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא, תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה מאה עשרים ושבע ותמלוק על מאה עשרים ושבע מדינות."

אין לנו השגה מי היו תלמידי רבי עקיבא שבקשו להתנמנם, תלמידיו היו רשבי, רבי מאיר, רבי יהודה, ה"בקשו להתנמנם" שלהם היה לפחות כמו מה שאיתא על האר"י ז"ל שהיה ישן היו מתגלגל לו רזין דאורייתא ששמונים שנה אי אפשר לכתוב. בזוהר (בא דף לח) אמרו: "מאי את פני האדון ה' דא רשב"י וא"כ" ודאי שמי שחושב שהכונה היא שינה מעין השינה שלנו זה אפיקורסות.

רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם בקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוק על שבע ועשרים ומאה מדינה אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שהיתה ק' וכ' וז' ותמלוק על ק' וכ' וז' מדינות.

R' Akiva was teaching and his audience was tired. He decided to spark their interest. He said, "How was it that Esther merited to rule over 127 provinces? It was because she descended from Sarah who lived 127 years" (Bereishis Rabbah, Parashas Noach 3).

What is the meaning of this Midrash? Why the association between Esther and Sarah? How is it that Sarah's having lived 127 years should translate into Esther's having ruled 127 provinces?

תפארת שמשון • ביאורים

ר' עקיבא

4

רמח

הואים אנו שישנה שייכות בין אסתר לשרה, שלשתיהן היה ענין במספר קכ"ז.

ובביאור הענין נראה, דאיתא בחז"ל (גירסא אחרת), שבזמן מרדכי ואסתר נגזרה על עם ישראל גזירת כליה רח"ל, ועל אותו דור נאמר הפסוק: "ועם נבא יהלל י"ה" (תהלים קב יט), שנבראו בריה חדשה - עם ישראל נבנה אז מחדש.

נמצא אפוא, שע"י אסתר היה בנין של כלל ישראל מחדש, ויש לה גדר של אם. שכשם שמהאמהות נבנה עם ישראל, כך ממנה נבנה עם ישראל בבנינו החדש, וזוהי השייכות של אסתר לשרה, שגם לאסתר היה כח של אם לעם ישראל.

מנחם ציון

5

רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם, בקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוק על קכ"ז מדינות, אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנה, ותמלוק על קכ"ז מדינות" (ב"ר נח ג). ובשהש"ר מובא: (א, סו), "רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הצבור, בקש לעוררן אמר ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת, זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ס' רבוא של ישראל."

שרה אסתר ומשה כולם נמנו בין יחידי הסגולה של האומה הישראלית, כל אחד מהם באופן נדיר ומיוחד, שרה כאם וכמחוללת האומה, משה כגואל האומה וכמעצב דמותה ורוחה, ואסתר כמצלת האומה מהשמדה גמורה. רבי ור"ע עודדו בדברים אלה את הצבור אשר תקפם איש עז, בראותם איז עצמם בודדים במעדם, מיעוטא דמיעוטא נגד ההמונים המרובים והאוכלוסין העצומים שניאצו את ה' ונזוירו אחור מן היהדות, תורתה ומצותיה. רבי ור"ע עוררו את הציבור הועיר שלפניהם שנשתקע בשינה עמוקה, שעליהם לצאת לרחובות קריה, לבער את עם הארצות שנתפשטה בעם, להפיץ תורה רביים ולהחזיר את התועים לחיק היהדות הנאמנה, וע"י ג"כ הכריז הנביא ישעיה (נא): "הביטו אל

אברהם אביכם ואל שרה תהוללכם כי אחד קראתיו ואברהם ואברה"ו — כי לא בריבוי כמותי תלוי עתיד האומה. אברהם ושרה, אסתר ושרה, אסתר ושרה הוכיחו כי אפילו יחיד ובודד, אך אמיץ ברוחו ותקיף בדעתו שאיננו מצטמצם בד' אמותיו בלבד, באפשרותו לחולל נפלאות ולשנות את מצב האומה בגוף ובנפש, בחומר וברוח, מרע לטוב מן הקצה אל הקצה.

רש"י מפרש: "שני חיי שרה — כולן שוין למדבה" במשך שנות חייה היו לה לשרה מצבים רבים של סבל ויסורים, עוני ודכאון, היא היתה חשוכת בנים, צרתה בצדה, רעבה ונודדת, חיתה שבוייה בבית פרעה ובבית אבימלך, ונסיונות רבים, שונים וקשים עמדו לפניו, והיא, אף בעתה הכי רעות וקשות לא אבדה את עוז רוחה ואומץ לבת, סבלה את יסוריה באהבה, לא שנתה את אורח חייה, ואמרה תמיד, "גם זו לטובה", "שני חיי שרה", החיים השניים שלה, הרעות והטובות המכאיבות המעציבות והמשמחות, היו כולן שוין לטובה.

בזה אפשר לדמות את אסתר לשרה, גם היא עלתה ונתרוממה מדרגה של יתומה מדוכאת, שכולה מאב ואם, לגדולה ולתפארת, השינוי העצום בחייה לא שינה מאומה את אורח חייה. החיים השניים של שרה ושרה אסתר, עוני ועושר, שפלות וגדולה, כולן היו שוין לטובה.

רבי דביר קדשי
ועיין בילקוט שמעוני אסתר (פרק ב' רמז תתרנ"ג), על הפסוק "ויהי אומן את הדסה היא אסתר" (אסתר ב' ז') דדריש היא אסתר בנערותה, והיא בזקנותה, היא אסתר משנכנסה למלכות והיא עד שלא נכנסה למלכות, הרי שגם לאסתר היתה לה את מעלת שרה אמנו, שכל ימיה היו שווים לטובה, בכל מצב בשנות חייה לפני מלכותה ולאחר מכן, וזה מה שהקנה לה את מלכותה למאה עשרים ושבע מדינות, כשרה אמנו שחיייתה מאה עשרים ושבע שנים שהיו שווים לטובה, ושכרה של שרה שתהיה בתה היוצאת ממנה שתהא לה מעלה זו, ותקבל בגלל זה השכר לכל שנה ושנה, שתמלוק על מאה עשרים ושבע מדינות.

We could try to understand this by recalling the following Gemara in Berachos 13a:

שְׂרָיָה הָיָה שָׂרָה, בְּתַחֲלָה נְעֻשֵׂית שְׂרַי לְאוֹמָתָהּ, וּלְבִסּוֹף נְעֻשֵׂית שָׂרָה לְכָל הָעוֹלָם כּוּלָּהּ, Sarai is Sarah: Initially, she was minister (שְׂרַי could translate as 'my minister') over her own nation; in the end she was minister (שָׂרָה translate as "its minister") over the entire world.

The Gemara tells us that Sarai's name was altered to Sarah because she had dominion over the entire world.

And, just where do we see that Sarah ruled the world? Quite the opposite seems to be the case! Wasn't she taken against her will by Pharaoh and Abimelech? She didn't even own a place for her interment! And, Abraham had to pay "full price" for it!

Perhaps the meaning of Sarah's having dominion over the entire world is as follows. The Hebrew word "Sarah" has multiple meanings, among them to rule, but also to prevail, to maintain, to rest, and to dwell.

*Sarah remained the same — unscathed and unaffected — no matter what happened to her and no matter where she happened to be. Whether she was in the house of Abraham, that of Abimelech, or of Pharaoh, she was always steadfast, consistently maintaining the same spiritual level. Her faith neither faltered nor diminished. She would not allow the immorality and depravity of her surroundings to affect her.

Even as a woman who was childless for many years, she still showed the same faith that she would express once she was blessed with a child.

That is the meaning of her name and the meaning of the statements of our Sages. She was Sarah because she ruled the world in

the sense of her always staying above it. And, she never allowed the world to "rule" her. That is why she was a "Sarah."

Now we can explore how this could be connected with a particular merit or trait that Esther is said to have received from her, according to the Sages.

*Like Sarah, Esther was taken from a place of righteousness to a place that was quite the opposite. Esther was taken from the house of Mordechai to the palace of the wicked Ahasuerus. She went from an environment that was at the extreme of righteousness to another at its opposite. Yet, she remained unscathed and untarnished. She maintained the same faith and fear of God.

This is the significance, then, of Esther's dominion over the world. She was queen of 127 provinces and never allowed any of those provinces — or their influences — to rule over her.

*Sarah, our mother, blazed the trail. She transformed this great capability from the potential to the actual.

Once it was actively used by Esther, this powerful characteristic could then become an inherent part of the Jewish soul for all generations to follow.

We now have the ability to emulate these great women and we possess the strength that they have passed down to the soul of our nation, to find the resources and the desire to maintain our faith and to withstand the corruption of our surroundings.

אך עכ"פ עצם הדרשו שדרשו חז"ל יש להבין, וכי רק אסתר היא בתה של שרה, היו עוד הרבה צדיקים מבניה של שרה שלא קבלו מאה עשרים ושבע מדינה. ועוד קשה מדוע דרש זה יש בו בכדי לעורר את השומעים.

אולם דבר זה יובן על פי מאמר חז"ל (מגילה טו ע"א) תנו רבנן ארבע נשים יפיפיות היו בעולם שרה רחב ואביגיל ואסתר, על שרה אמרו למה נקרא שמה יסכה שהכל סכין ביפיה, כולן כקוף בפני שרה, כל מלכי העולם באותה עת רצו אותה, היא היתה יכולה להגיע לשיא חיי התענוגות בעולם הזה, ואת הכל הקדישה לבורא עולם, על ידי זה זכתה להיות סוכה ברוח הקודש.

אסתר המלכה אף היא עמדה בנסיון דומה, אחשוורוש מחפש מלכה, היא מארבע יפיפיות שבעולם, היא יכולה ברגע להיות אשת המלך, כל תענוגי תבל יהיו תחת ידה, אך היא בורחת ומסתתרת, גם כאשר היא נלקחת אומרים חז"ל "ותלקח" בע"כ, היא ויתרה על הכל, טוב לה יותר בבית מרדכי, לכן זכתה למלוך על מאה עשרים ושבע מדינה.

* אך לא זה עיקר שכרה, אלא עיקר שכרה הוא הנאמר אצל שרה כולן שווין לטובה, וכפי שכבר ביארנו לעיל מידת הצדיקים לקבל כל מה שהקב"ה מביא עליהם, וכזו היתה אסתר הצדקת שקיבלה באהבה את הסבל להיות יחד עם אחשוורוש, כמו שרה אמנו שכל מה שעבר עליה בימי חייה היה לטובה.

העמק דבר
13

9

עמו ה' כמה פעמים יהיה טפל לשרה שלא דיבר עמה ה' כי אם דיבור אחד "לא כי צחקת" ומפרשים ברבה (מח,כ) שהוא דבר ה' 9. אלא הכוונה היא שהיה טפל ברוח הקודש, שהרי שני דברים הם, רוח הקודש הוא מה שאדם מתבודד ומשרה עליו רוח"ק ויודע מה שרואה, אמנם לא דיבר עמו ה', ונבואה היא בחינה גדולה ורבה מזה כמו שביארנו 10. ודוד המלך ע"ה זכה לשניהם ואמר "רוח ה' דבר כי ומלתו על לשוני" (ש"ב כג,ב), היינו, "רוח ה'" הוא רוח"ק המופיע על הדבר עצמו, וגם "מלתו על לשוני" שהוא נבואה ממש 11. ואברהם היה גדול מצוינת יותר מאברהם אבינו 12. והסיבה

לזה 13 הוא משני טעמים, א', שאברהם בצדקו היה מנהיג העולם ומדריכם לעבודת ה', וכמו שכתוב לפנינו (כג,ו) "נשיא אלהים" ויבואר לפנינו, ומי שעסקו עם המון רבה אינו יכול להתבודד כל כך, משא"כ שרה היתה יושבת באהלה בקדושה וטהרה (ועיין מה שכתב הגאון חתם סופר בהקדמתו בזה, דברים ראויים אליו ז"ל). שנית, דאין רוח"ק חלה אלא מתוך שמחה של מצוה 14, ושרה זו צדקתה להפליא, שהיתה באמונתה כבטחון חזק מאד נעלה, כמו שמבואר ברבה (מא,ב) שאמרה שרה לאברהם אבינו אתה הבטחה ואני כאמונה 15, ומי שבא מכה הבטחה יודע מאמרו ז"ל 'אין הבטחה לצדיקים בעולם הזה, שמא יגרום החטא 16, ועיין מה שכתבתי לעיל (טו,ו), משא"כ שרה שהיתה חזקה באמונתה בלי שום הבטחה על כן לא נתעצבה בכל מי חייה, והיתה שקועה ברוח"ק.

How do you become G-dly? By connecting to your soul. And how do you connect to your soul? By giving it time. Instead of acknowledging your soul sporadically, at certain times and in certain places, you acknowledge it all the time, everywhere. You sanctify every moment of your life—not only while you are studying or praying or doing charitable deeds, but while you are eating and sleeping, at home or at work, while traveling or on vacation. Instead of carrying out your daily activities by rote, you discover the G-dliness within each of them.

15 Without question, the material world and your everyday needs distract you from living meaningfully. This is why it is so important to connect with your soul in the morning. Before the day begins, you are not yet engaged in any physical activities. And it is only physically that you are constrained by the limits of time and place; mentally, there are no such boundaries. So during those first moments of the day, which are yours and yours alone, you can circumvent these boundaries and concentrate fully on spiritual matters. And this gives you the opportunity to plan the time management of your entire day.

We have been conditioned to see the passing of time as an adversary. We are always rushing to an appointment or trying to meet a deadline. But time is yet another of G-d's creations, and as such, it has a life of its own. When you waste a moment, you have killed it in a sense, squandering an irreplaceable opportunity. But when you use the moment properly, filling it with purpose and productivity, it lives on forever.

166-

היה אומר, שלפי חישוב זה נמצא שעבור כל שנת חיים של שרה, זכתה אסתר למלוך על אחת המדינות. אם נמשיך ונחשב, נמצא כי בגין שבוע מחיי שרה, זכתה אסתר לבטח בעיר גדולה, וכל שעת חיים זיכתה לפחות בכפר שלם. היה בזה רמו עקיף לאותם שנה מנמו בשעת הדרשה, כי עליהם לדעת ששונתם עלולה לעלות ביוקר. אם בשעה אחת ניתן לזכות בעשר השווה לכפר שלם, מה חבל להחמיץ אפשרות זו בשינה.

לכאורה, לפנינו אימרה שנונה, מבריקה בהריפותה. אולם עיון נוסף יגלה באימרה זו לקח המאלף באמיתות פשוטות. בשביל לקבל שרה כזו שזכתה לה אסתר, זקוקים לזכויות רבות. אפילו זכויות הגדולות של אסתר הצדקת, לא הספיקו לשם כך, אלמלא שזכות שרה זקנתה עמדה לה. חיים גדושים וזפיות שתעמונה לבני הבנים לדורי דורות, הם רק חיים כאלו המנוצלים לטובה עד תום. רק אדם שאינו מיישן את הזמן, ושכל ימיו רצופים מעשים טובים, הוא המסוגל להעניק מלכות וממשלה לצאצאיו גם כעבור שנים. לעומתו, מי שאת חיי עצמו אינו מוקיר, והם אצלו מיצרן זול שניתן להפקיר חלקים ממנו, לא יוכל להוריש לנכדיו מפירות מעשיו. הוא שקראו חז"ל (בראשית רבה נח, א) על שרה אמנו את הפסוק (תהלים לז, יח): "יודע ה' ימי תמימים, ונחלתם לעולם תהיה". הם פירשו: "כשם שהם תמימים, כך שנותם תמימים". התמימות בכל המעשים מאפיינת את הצדיקים, אולם לא פחות מכך בולטת התמימות שבשנותיהם, שכולם מלאי תוכן ואף חלק מהם לא אובד לריק. נמצא שהמושג "ימי תמימים" מתפרש במשמעות כפולה: הימים של התמימים, והימים שהם תמימים. הא בהא תליא, שלימות האנשים מושגת במלוואה רק כשימיהם מושלמים ללא חסר. אכן, מי שמתקיים בו ראשיתו של המקרא, והוא מכלל התמימים, שימיהם תמימים, הוא הזוכה לכך שנחלתו לעולם תהיה, וצאצאיו יירשו זכויותיו. עליו נאמר (משלי כ, ט): "מתהלך בתנומו צדיק, אשרי בניו אחריו".

במדרש רבה בראשית (נח:ג) רבי עקיבא ה' יושב ודורש והצבור מתנמנם בק"ש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינות אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנה ותמלוך על קכ"ז מדינות עכ"ל, וכבר בארתי המדרש המופלא בח"א אבל כעת נ"ל באופן אחר דהנה איתא כאן במדרש על הא דכתיב ויהיו חיי שרה מאה שנה וכו' יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהי' כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים וכו' עיי"ש, והנה ענין התמימות הוא ענין של שלימות דהיינו אדם השלם ואינו מלא סתירות אלא שלם ולכאורה צריך להבין דמה שייך ענין של תמימות על ימים דבשלמא הם תמימים היינו שהצדיקים הם שלימים אבל מהו הכיטוי של תמימות והיינו שלימות על הזמן. ומוכרחים לומר דהזמן גופא הוא ג"כ ענין של בריאה דהקב"ה מחדש בכל יום ויש לכל יום ויום מטרם מדויקת שצריכים לפעול בה למה שנשלח לעולם וכמו שלימות האדם הוא דמנצל כל כוחותיו להגיע למטרת חייו כמו"כ שלימות ותמימות הימים הוא ג"כ באותו אופן שנסאר האדם מקושר עם מעלה להבין תכלית כל אותו היום החדש ומה צריך להגשים באותו הזמן וזהו כוונתם באמרם כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים. וזהו ענין מה שנקרא קרית ארבע היא חברון דהיינו דיש חבר בין ארץ לשמים ולכן מצאנו בחז"ל שתלמיד חכם נקרא חבר דהיינו אדם שהוא מקושר ומחובר במה שלמעלה ממנו, ואפילו בגמרא רב ושמואל בענין מערת המכפלה אי הוי בית ועלי' או דהוי בית לפנים זו מזו והמחלוקת הוא עם עיקר החבור הוא מלמטה למעלה דהיינו שמים וארץ או העיקרו הוא להשוות הפנימיות עם החיצונית זה לפנים מזה, אבל כ"ע מודו דענין מערת המכפלה הוא מקום מיוחד לאלו שהם חברים דהיינו מחוברים למעלה.

13

ובזה יובן ג"כ מה שאמר אברהם לאליעזר בשעה ששלחו ליקח אשה ליצחק אמר לו ואשביעך בה' א-לקי השמים ואלקי הארץ ופרש"י דרק עכשיו הוא א-לקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתי בני הכריות אבל כשלקחני מבית אבי ה' רק אלקי השמים עיי"ש ולכאורה אינו מוכן דמה צריך לומר זאת לאליעזר כעת וכי צריך אברהם להתגאות בפני אליעזר אלא פירוש הדברים הוא להודיע לאליעזר עד היכן מגיע ענין החבור של שמים וארץ דגם בענין חפוש אחר הזווג יש ענין השגחה על כל פרט ופרט וא"א להגיע לזווג מבלי להכיר שאלקי הארץ הוא יתברך מנהיג כל דבר ורק אז תצליח בשליחתך. והנה הפרשה הזאת נקראת חיי שרה והיינו דשרה השפיע חיות בכל הבריאה ונעשה כל אותן הקכ"ז שנים מלאים חיות ופעולה להגיע לתכליתם וזהו כיון שהם תמימים כך שנותיהם תמימים ויש בהם שלימות אף דהי' כמה זמנים שהיו בה נסיונות וקישוים מ"מ כולן שוין לטובה בשלימות מטרתם וזהו מה שפירש ר"ע דהנה בימי מרדכי ואסתר ה' ג"כ זמן של הסתרת פנים כדרשתם אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר את פני והיו הכל סתום עד שאף שנכתב המלך דקאי על אחשורוש אבל באמת הוא מלך מלכי המלכים ולכן נאמר במדרש דתהו קאי על גלות ככל אבל ובהו קאי על גלות מדי וזהו מה שדרש ר"ע להם הלא תדעו איך הצליחה אסתר באותם הימים לבוא לידי גילוי מלכות שמים באותם הימים הקשים מאד והתרוץ הזה הוא תבוא בת בתה של שרה שג"כ השפיעה חיות בכל אותם הקכ"ז שנים ותמלוך ע"י גילוי כבוד שמים על קכ"ז מדינות וא"כ דאפשרות קזאת יש, איך אתם יכולים להתנמנם.

פרשת חיי שרה מראש צורים 166 166a

אכן, בשם בעל "חידושי הרי"ם" נמסר כי חידוד שעוררם מתנומתם היה לא רק עצם הצגת החידה, אלא גם הקשר הענייני שבין שני המספרים הוהים; מספר המדינות שעליהם מלכה אסתר, ומספר שני חיי שרה. הוא

"Tying crowns to the letters of the Torah," as our Sages say.²³² Torah can only be mastered by those who "kill themselves" in its pursuit, by applying every iota of their strength. This was the path of our forefathers, which we must follow. They utilized every day to its fullest potential. Sarah Immeinu lived for one hundred and twenty-seven years. "All the days of her life were equally good," as Rashi explains. She sanctified every moment of her life, by applying each and every waking moment to the service of Hashem.

This lesson was the basis for R' Akiva's astonishing ascent from an ignorant shepherd to a giant of Torah wisdom. Our Sages tell us that R' Akiva's wife sent him away from home to study in a distant yeshivah. After having spent twelve years there, he came to visit her. Before he entered his home, he overheard his wife saying to a neighbor, "If he would ask me, I would send him to learn for another twelve years." R' Akiva did not even pause to greet his wife, but immediately returned to the yeshivah for an additional twelve years.²³³

Since he had already made the journey home, why did he not take the time to at least greet his wife before returning? Rav Chaim Shmuelevitz, Rosh Yeshivas Mir, explained that had he done so, he would have had two twelve-year periods of study, rather than one period of twenty-four consecutive years. When calculating years spent in Torah study, twelve plus twelve does not equal twenty-four.

21

R' Akiva and his righteous wife understood that this is the key to greatness in Torah: utilizing time to its fullest. This was the path of our forefathers, as we learn from Sarah Immeinu, whose days were all equally good.

Esther HaMalkah merited to rule over one hundred and twenty-seven countries. Ruling over even one country is difficult enough. How does one succeed in ensuring the peace and prosperity of the many countries under their reign? Obviously, one who wished to rule over 127 countries needs to pay individual attention to each and every village, to ensure that there were no sparks of rebellion anywhere in the kingdom, which might then catch fire and

spread to the surrounding regions. Only by paying careful attention to every province is it possible to consolidate one's rule. Esther learned this approach from Sarah Immeinu, who consolidated the years of her life into harmonious perfection, by paying careful attention to every moment of precious life.

David HaMelech had one request that epitomized the sole desire of his entire being, "One thing I asked of Hashem; that shall I seek: Would that I dwell in the House of Hashem all the days of my life, to behold the sweetness of Hashem, and visit His Sanctuary."²³⁴

The commentaries note that this prayer begins in the past tense ("I asked of Hashem"), and continues in the future tense ("that shall I seek"). Most people's lives are divided into different periods. Their dreams and aspirations may vary from one period to another. The dreams of a young child are not the same as those of an old man, and the aspirations of a pauper are not the same as those of a millionaire. However, this was not true of David HaMelech. "Hashem raises the needy from the dust, from the trash heaps He lifts the destitute."²³⁵ David began his career as a lowly shepherd, ostracized by his own family, and rose to become king of Israel. Yet through all the stages of his life, he had only one desire: "Let me sit in the House of Hashem all the days of my life, to behold the sweetness of Hashem, and to visit His Sanctuary." He wanted nothing else, but to devote his entire life to the service of Hashem.

אברהם זקן בא בימים

מידת ניצול הזמן עד תום, מידת הצדיקים היא, וכל הליכותיהם חתומים בה. גם על אברהם אבינו נאמר (בראשית כד, א): "ואברהם זקן בא בימים" ביארו המפרשים דהיינו שאברהם בא עם כל ימיו, אחד מהם לא נעדר. יש לך אדם שחי עד שיבה, וכשתבחן את שנותיו במבחן ערכיותם, לא תמצא אלא שנים אחדות כשל תינוק, אם לא פחות מכך. על אנשים כאלו

נאמר: "כל הגיבורים כאין לפניך... כי רוב מעשיהם תוהו, וימי חייהם הבל לפניך". גם בתפילתנו אנו מתחננים: "יהי רצון... שנשמור חוקיך בעולם הזה... למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה". בכך מבהירים אנו את מיטב הכרתנו כי חיים שאין בהם שמירת חוקי התורה במלואם, חיי ריק הם ולידה לתוהו ולבהלה. אברהם אבינו גילם בימי חייו את ההיפך מזה. הוא זקן ובא בימים, באשר כל ימיו היו עימו, ויום מימיו לא חסר מעשים ותוכן.

18

לא להתיישן בבית המדרש

מלאכת ניצול הזמן כדבעי אינה קלה כלל ועיקר. יצר הרע אינו טומן יד בלחן, ובאמצעים שונים הוא מנסה לאבד מן האדם את המתנה הקרה ביותר שבחייו, הלא זה הזמן הקצוב שהועמד לרשותו. יש שהא נסך באדם תרומה, כדי שלא יחוש בחלוף הימים, ויש שהוא פועל בצורה הפוכה ומעמיס על אדם טרדות שונות עד שלא נותר לו זמן

לדברים ערכיים. יש מי שהולך בטל וכל מחשבותיו נסובות רק סביב הבעיה איך "להרוג" את הזמן, ויש מי שאף פעם אין לו זמן, אולם כשתבדוק את מעשיו תמצא שתמיד הוא עסוק בענינים תפלים שאינם אלא השחתת הזמן, (אף בהלכות ראש השנה שנינו ש"הולך בטל - כישן דמי"). גם אם גבר אדם על יצרו, ורגליו הוליכוהו לבית המדרש, עדיין אין בכך ערובה מוחלטת לניצול מלא של הזמן. בעל "אמרי אמת" העמידנו על כך שהמעשה ברבי עקיבא שהיה דורש, היה בבית המדרש, ואף שם היה הציבור מתנמנם. וכבר העידו חז"ל על הישן בבית המדרש שתורתו נעשית לו קרעים קרעים, ורחוק הוא מן השלימות הרצויה.

אף בכל מעשה טוב שעושה אדם עליו להקפיד שיעשה שלא מתוך התיישנות, אלא מתוך עיונות התחדשות. השיגה עשויה להקחות את החושים הרחנניים, ומכאן קצרה הדרך לרידה. שרה אמנו הראתה דוגמת אישית של אדם, שכל ימי חייו היו שנים לטובה. אף בהיותה באה בימים מעשיה היו בהתחדשות ובהתעוררות פנימית, ממש בבני נעוריה. בדרך זו הפכו חיי שרה ממוצר חסר ערך המתכלה והולך ללא הרף, לעצם נישא. המעביר את האדם מפסים של עראיית לפסי חי נצח שאין בהם כליון קב"ו שנותיק של שרה, שכולן היו מתאימות חסר כלשהו בכמות או באיכות לא היה בהן, נעשו לקח קיימת לנצח, לה ולדורות הבאים אחריה.

19

נחלתם לעולם תהיה

ראוי לקח זה שיעמוד תדיר למול עינינו וינחה את כל הליכותינו. כל אדם חייב לייקר את זמנו ולמלאו בתוכן רוחני ראוי לשמו. כיון שכה חשוב הנושא, אין תימה שמורינו ורבותינו הטיפו כה הרבה בכיוון זה. על דברי חז"ל (שהובאו ב"ש" במדבר ת, כד): "זאת אשר ללויים - שנים פוסלים בהם, ואין המומין פוסלים בהם". פירש ה"בית ישראל" זצ"ל, שעל מומים עוד ניתן להתגבר, לשוב בתשובה ולתקנם, אולם לשנים העוברות וחולפות אין תמורה. כל דבר לעבוד את עבודת ה', בבחינת לוי הוא, (עין רמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל) נחייב לשים עיקרון זה על לבנו. ימייהם התמימים של אבותינו צריכים להיות סימן לבנים, שעליהם לשאוף לנהוג כמותם. ימים תמימים אלו אף מסייעים לבניהם אחריהם לאחוז בדרך זו, כאמור: "ונחלתם לעולם תהיה".

Another interesting point in this prayer is the apparent contradiction implied in David's request to "sit in the House of Hashem all the days of my life," and to "visit His Sanctuary." By definition, a visitor is a temporary guest. How could David sit in the House of Hashem all the days of his life, yet still remain a visitor?

Often, people take interest in something that is new, but lose interest in it over time. David HaMelech prayed that he might sit in the House of Hashem, studying His holy Torah, all the days of his life, and still experience the same sense of novelty and interest as if he had just come to visit.

*"כשם שהם תמימים" - משום שכל מציאותם שלמה, אין בה לא מום ולא העדר. שהווייתם באה אל שלימותה. כל פינה שבהם באה אל יעודה. כל אבר, כל פרק, כל תנועה, כל זיו, כל מחשבה, כל מעש, כל רצון, כל נטיה, כל רגש, כל מדה, - הכל נוצל למטרה, ליעד, לתפקיד ולשלימות. הכל פעל בשיתוף מלא ומופלא ובהרמוניה מעולה וממושמת לעשות רצונו יתברך... - "כך שנותיהן תמימים", משום שכל שבריר של זמן, היה קודש לניצולו, מלא תוכן.

זמן שאינו קודש לאותה מטרה של שלימות ושל יעד - אינו תמים, אינו שלם, משום שפשוט אינו קיים. "כשם", המדריך והמכוון והגורם את הווייתם התמימה, הוא זה שמדריך ומכוון וגורם את שנותיהם התמימות. "תמימים" הוא זה, שכל מציאותו חיה, אין בו העדר משום שאין בו מוות, ואין בו מוות משום שאין בו העדר.

"שנים תמימות" הן אלו, שהאדם חי בכולן. אין בהן העדר משום שאין בהן מוות, ואין בהן מוות משום שאין בהן העדר. האדם ה"יתמים", הוא מלך על עצמו. משום שכבש את כל מציאותו ושיעבדו למלכותו. כל משהו שלא נכבש, שייך לממלכה זרה.

שנים תמימות, הן אלו הכבושות והמשועבדות למלכותו של אדם. זמן שלא נכבש, שייך לממלכה זרה. אדם ששנותיו תמימות, הפך את השנים ל"נחלתו", שלו המה, בבעלותו נחלתו. אדם ששנותיו אינן תמימות, הזמן שולט בו, הריחו נחלת הזמן. שלטון של זמן, שלטון של מוות הוא, של חדלון. זמן, הוא החיפץ מנצח. זמן הוא חפצא של מגבלה וגבול. אותותיו של הזמן, אותות מוות המה. שלטון על הזמן, שלטון של חיים הוא, שלטון של "למעלה מן הזמן" הוא, חפצא של נצח ואין סוף. אותותיו של זמן, אותות חיים המה.

בת כי כבת ז' [או בת ק' כבת כ'] לנוי. דוק: כבת ז', שאין בה ההעדר של בת ק' [או של בתיא]. היינו שאין עליה שלטונו של הזמן. אין מתכוונים כאן לשבח את שרה על יפיה. מתכוונים לשבח את שרה, על עמידתה בפני הזקנה, בפני אותות הזמן. משבחים את שרה על שחייה דחקו את המוות. על ששלטונה על הזמן, דחק את ההעדר והחדלון.

שנותיה של שרה, היו "נחלתה", ב"בעלותה", עד כדי כך, שלא היתה לזמן שום שליטה, אף לא על עצם הווייתה, ונשארה תמיד בנערותה ובנויה. זהו הביאור של "כשם שהם תמימים" כך שנותיהם תמימים, וזוהי השייכות ל"בת ק' כבת כ' ובת כ' כבת ז'".

* וזהו מה שנאמר "בתא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחייתה" וכו', דוק: "שחייתה" - היא חייתה את כל שנותיה... ובא הדרוש הנוסף ומפרש: "ונחלתם לעולם תהיה", היינו שהשנים, קודש היו לחיי שרה. ששרה חייתה את השנים, ללא שום נכשלות, אף לא של שבריר רגע.

זה מצד עצמו, עצום הוא. הגע עצמך, אדם שהזמן כולו הופך להיות טריטוריה של מלכותו.

זמן כזה, אינו בן-חלוף, שהרי נקנה הוא, על ידי תוכן החיים שננסך בו. נחלה כזאת, נשאור שילו לעולם. - "ונחלתם לעולם תהיה" -

מדרש פליאה.

ובכל זאת, סיפור אוטנטי! רבי עקיבא דורש, ציבור מתנמנם, ביקש לעורר, האם הצליח לעורר את הציבור?

נראה כי דבר עמוק מאד יש כאן. שכן, מה פירוש הדבר, כי אסתר מלכה על מאה עשרים ושבע מדינות! האם מלכות אחת היא על הרבה מדינות? אילו כך היה, היו הכל מדינה אחת!

על כרחך, כי היו אלו מאה ועשרים ושבע מלכויות! היינו, שאסתר היתה, כמספר הזה, מלכה.

ומה פירוש הדבר לחיות מאה עשרים ושבע שנים, כאלו של שרה, בת ק' כבת כ', בת כ' כבת ז', כשכולם שווים לטובה?

כל שנה, הלא טריטוריה היא, ממלכה! וכשחיים כפי שחייתה שרה, הלא מלכות היא שמלכה שרה על טריטוריות ענק כמספר הזה.

מי מאתנו מושל בזמן? מי מאתנו אין הזמן מושל בו, - "עבדי הזמן עבדים המה".

☆☆☆

ומי מאתנו יכול לומר "בת ק' כבת כ' לחטא" על עצמו.

- אנו, עבדי הזמן הננו

- שרה, מלכה היא. מולכת על הזמן. ולא זו בלבד, אלא שמלכויות מלכויות המה, במנין הממלכות של שנותיה.

☆☆☆

"והיה שמך אברהם (בראשית יז, ה), אמר רמי בר חמא בתחילה המליכו הקב"ה על רמי"ג אברים, ולבסוף המליכו על רמי"ה, ואלו הן: שתי עינים ושתי אזנים וראש הגויה" (ילק"ש יז)

- מה פירוש "המליכו", על מה? - על אבריו.

כי מי הוא מלך על אבר אחד מאבריו? מי אינו עבד לכל אבר מאבריו? אברהם אבינו, מלך היה, על טריטוריה שאין דוגמתה. ולא ממלכה אחת במלכותו, מאתיים ארבעים ושמונה ממלכות המה. על כולם משל ומלך המלך אברהם.

☆☆☆

וכשהציבור מתחיל להתנמנם...

תמוה תמה רבי עקיבא, וזיתכן?, הלא בעצם באתם לשמוע. מדוע, איפוא, תתנמנמו?

אין זאת אלא שעבדות נכנסה בכם. אין שליטתכם בעצמכם שליטה. אינכם מלכים.

הרי לכם ציבור, שמעו נא, מה שכר ניתן למי שהוא מלך על עצמו, על הזמן ועל אבריו:

- מאה עשרים ושבע ממלכות למאה עשרים ושבע מלכות, כולם באסתר אחת.

וכל זה מדה כנגד מדה, לתת שכר על עמלה של הסבוגא הזקנה - שרה, שמלכה מאה עשרים ושבע מלכויות, על מאה ועשרים ושבע ממלכות ענק. כל ממלכה - שנה... וכל שנה - מלכות.

כולם בשרה אחת.

A The Shattered-Vase Effect If Solomon was king over his house alone, in what way was he a king? Even the simplest householder rules over his own home!

R' Chaim Shmulevitz (Sichos Mussar 5732 §13 [§55], commenting on a parallel Gemara in Sanhedrin 20b) perceives in this description of Solomon a sign of his wisdom and virtue and an important lesson for all other Jews.

Ordinarily, when people experience a serious decline, whether in terms of wealth or power, social prestige or spiritual standing, they are liable to suffer more than the change in status. Like a falling vase that, aside from changing position, shatters upon hitting the floor, people in decline from a previous height may well be broken as a result of their fall.

In Torah sources, there are many examples of this dangerous effect. The earliest is the story of Cain. Scripture records that shortly before murdering his brother, Cain spoke with his brother, Abel (Genesis 4:8). What did he say to him? The verse does not tell us, but Targum Yonasan (ad loc.) reveals that he had a new "religious" credo to share: "There is no justice and no Judge, no World to Come, and no reward for the righteous or punishment for the wicked."

Cain had become a heretic. But how did this happen? Just days before, Cain was a servant of God, so sincere and devoted that he had discovered on his own the hidden rationale for sacrificial offerings (Ramban to v. 3). God had even spoken to him as He would to any prophet. True, Cain's offering was flawed, but how does that explain his utter loss of faith?

In a previous verse (v. 5) we find the answer to this question: *But to Cain and his offering [God] did not turn; this annoyed Cain exceedingly, and his countenance fell.* Cain was so shaken by the rejection of his offering, and by God's preference for Abel's offering, that he lost his equilibrium. The blow to his self-respect and status in the family destabilized him, making him vulnerable to the wiles of his evil inclination. New doubts and temptations found their way into Cain's mind and heart, and, with his defenses overcome, these were able to pull him down, quickly and completely, from the heights of prophetic insight to a nadir of denial and disillusionment.

King Solomon, however, avoided this trap. He, too, had fallen precipitously from his status as the world's supreme ruler, being left with mastery over nothing but his own home. But he did not lose his grip on himself, and did not allow himself to decline further than necessary. In his sagacity he knew that he must retain his kingly self-respect even in his reduced, impoverished state. And it was his success in doing so that enabled him to recover from this terrible blow, eventually regaining his throne and returning to the great stature that he had earlier held.

29

א אבל הנפש, אין שר השכחה שולט בה. וככל שגוברת רוח האדם על מחשבי החומר, ככל שנפשו מזדככת מטינוף הגופניות, מתמעט והולך טבע השכחה ועצלות תרדמת השיגרה וההרגל.

והרינו למדים מכללא, מהי הדרך הפרושה בה יצעד אדם, על מנת להדביר את תכונת ההרגל שנשתגרו, הסכין והזקין בה. אם ימליך את יצרו הטוב על יצרו הרע, אם ישכיל להדביר רצונותיו ושאיפותיו, אם יתוח את כל תנועות הנפש, ולא יותיר פינה במערכותיו. הגופניות שלא תהא כפופה לשלטון הדעת. הנה זה המליך את רוחו על גופו. ודעתו השליטה, המזוקקה מטינוף הגופניות, לא תהא זשיגרה שלטת באסמיה. והרגשיו האצילים לא יפגמו במירוץ הזמן.

ושלטון זה של הרוח, הוא הקרוי, כאמור, "מלכות".

ומצירוף הדברים נמצאנו למדים, שמאה ועשרים ושבע שנותיה של שרה, היו במהותם, שנים של מלכות פנימית מתמשכת.

ה. נמנום התלמידים

"ר' עקיבא היה יושב ודורש, והציבור מתנמנם." כתרי אותיות' שהיה ר' עקיבא דורש בהם, תלי תלין של הלכות שהיה מחדש על כל קוץ וקוץ, ודאי הפלגת דברים מחודשים היו. ואף משה רבינו נמי, 'תשש כחו' בהם (מנחות נטב).

ד. שנותיהם של צדיקים

ומיהם של צדיקים מתיחדים, בשמשם סולם בלתי פוסק של עליה מתמדת. "ואברהם זקן בא בימים" (בראשית כדא) - שימיו באים עמי'. יום מימיו לא התבזבז בכדי. פירות ימיו כולם, היו ערוכים לפניו ללא דילוג. שחיים רוחניים מלאים, אין ההרגל והשיגרה נוגסים בהם.

והיא זו הרבותא היתירה האמורה אף ביחס לשנותיה של שרה: "כולם שווין לטובה". שלב מה שלא דבקה סירכה של כיעור במעשה ממעשיה, וחיה ימיה כולם בתום ובהידור של גוי. עוד זאת, היו שנותיה כולן "שוין לטובה". חיה את כולן באותה רעננות נעורים, באותה חדה של התחדשות. ימיה כולן, נהגו מנהג 'ראשית', ולא הודברו על ידי תרדמת ההרגל והשיגרה. וכפי

שידעה את ה' תחילה, מתוך רעננות תחושות נעורים - כך אף בזקנותה. והיא עיקר הרבותא הרמוזה ב'פזור' שנותיהם של צדיקים, ש'תחילה ואמצע בסוף בהן - אחד'. שהימים כולם מגובשים לחטיבה אחת של עליה והתחדשות מתמידים.

"אימתי הן נקראים 'אמת' כשאתם, תחילה ואמצע בסוף בהן - אחד. לפיכך נמנו שנותיהן של ראשונים מסודרים כ"י".

27

ו. מלכות

והרינו מזדקקים כאן, ליסוד בסיסי נוסף [ונתבאר בהרחבה באסופות לחנוכה: "מלכות היראה"].

התפיסה השגרתית מתיחסת לכח המלכות, כלעובדה, כלמציאות חיצונית. אדם שגלגלה ההשגחה לפתחו את שרביט השלטון, נעשה מלך. והעובדה שהעם כפוף לו ונתון למרות פקודתו, היא המאפיינת ומיחדת אותו. היא המעטרת אותו בהדרו של כתר מלוכה.

ברם רבותינו לימדנו, שמלכות, אינה עובדה בעלמא. 'מלכות' היא תכונה. אדם הנחון בכח ונחישות פנימיים. השליט ברוח לכבוש את הרוח. המגלה אחריות אישית וגובר על תשוקות מאוויו, על דעותיו, על מידותיו. איש שאינו מותיר בכל מערכותיו האישיות, שום רצון ונסתי נפש חבוים שאינו שליט בהם-- הוא 'מלך'! אישיותו חצובה הדר מלכות. מביעה עוצמה פנימית. והיא שמצינו בשלמה המלך:

(סנהדרין כג)

"...ולבסוף לא מלך אלא על מקלו".

מלכות פנימית, אינה נזקקת לסממני גינונים חיצוניים. שלמה, אף לכשנשתר עם מקלו לבר, 'מלך' היה. כי המלכות בפועל, אינה אלא השתקפות חיצונית של המעלה הפנימית. והיא שששנו חכמים במקום אחר, במסבע קצר:

(בבב"ר טו, יז)

"כ' מי שחזק ירא מן הקביה - סופו ליעשות מלך".

ועמידים אנו, בע"ה, להרחיב את היריעה באסופות לויגש: "מלכות יוסף".

28

ז. קב"ז שנות מלכות

ומצירופן של דברים, הרינו באים לידי הבנת העמקה ביסודו של ר' עקיבא: "מה ראתה אסתר למלך על שבע ומאה ועשרים מדינות?"

הן אמרנו, שמלכות חיצונית, הינה בבואה והשתקפות של שלטון מלכותי פנימי. מניין אם כן שאבה אסתר און מלכות פנימית רב שכוח? ועל כך באת תשובתו של ר' עקיבא: "תבוא איתר שדיתה בת בתה של שרה שחיתה מאה ועשרים ושבע שנים - ותמלך על מאה ושבע ועשרים מדינות".

חיי שרה אמנו, שהיו שנותיה "כולן שוין לטובה", שתדלקת הרגל השיגרה לא נגס בה ולא הכריעה. שחיה חיים, שווין מצעד בלתי פוסק של תחיית התחדשות רענה - מסמלים שיא של מלכות פנימית.

שמבין שיטי תורתו של רבינו יונה למדנו, שהשכחה והשיגרה, הינם מטבעי הגוף. ופעולות שנשתגרו בהן אדם, דברים שהרגל בהם, דינם בעיניו כדבר ישן נושן. אינם מעוררות עוד את חושי, אינם מלהיטים יותר את נימי נפשו. כי קסם הראשוניות והחיודש המרענן פג מהם.

אלא שנשגרו בהם באי בית הועד. יום היו למדים תורה מפי, שעה שעה דשו בחידושי - עד שתשש כח השמיעה.

וכלפי נמנום של שיגרה זה שתקף את תלמידיו, כיוון ר' עקיבא. ונא ולימדם את אורח נתיבת ההתרענות:

מה ראתה אסתר שתמלך על שבע ועשרים וסאה מדינה? אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה מאה ועשרים ושבע שנים - ותמלך על סאה ועשרים ושבע מדינות.

שינן ר' עקיבא באזניהם, שצריך אדם לפתח ולטפח בקרבנו את כח ה'מלכות' - שדעתו תשלוט על טבעיו. שמתוך כך לא יהא להרגל שליטה באסמיו. ורק מכח זה, מסוגל הוא לרכוש לעצמו את המעלה, של "מאן מלכי - רבנן". שמלכותה של אסתר, אף היא מהיכן נבעה? מכתה של שרה שהיו שנותיה "כולן שווים לטובה".

ואדם הבא לרכוש תורת אמת, עליו לסגל לעצמו כח זה.

שה'אמת', אותיותיו מזודות. 'אימתי הן נקראים 'אמת' כשאדם, תחילה ואמצע בסוף בהן - אחד'.

ט. שעה של 'ראשית'

ושעות של 'ראשית' הן בייחוד כשרות לרענון ההרגשים. שכן מציינו בפרשת ביכורים. שעת הבכרת פרי אדמתו, עת שמחת התחדשות יכול ארצו, היא השעה שמבצבץ בה זרע כח הכרת הטוב לקב"ה על טוב היבול המסוים שלפניו. והיא השעה התואמת להתעוררות הארת הכרת עומק זו של דעת. "הגדתי היום לה' אלוקיך כי באתי אל הארץ". כי קסם התחדשות היבול, טוענת את האדם, בעושר של תחושת התחדשות. וכאשר מתרעננים ההרגשים, ביזו של אדם לרפדם גם בעושר הדעת.

ותביעתה של זו תורה, לציאה ממצרי השיגרה ותחיית ההרגשים, מודגשת בחדות ביחס לדברי תורה; כלפיה שנינו:

"אשר אנוכי מצוך היום" - שלא יהיו בעיניך כדיוסגמא ישנה, שאין אדם סופנה. אלא כחדשה, שהכל רצין אחריה". (דברים ו, ורשי ט"ז ספרי)

כי בעת תלמודה של תורה, לעולם אנו ניצבים בשעות של 'ראשית'. נביעתם המתמדת של דברי תורה, מעינים המתחדש כל שעה - טוענים את סוגלת הרענון וההיעקרות ממרבדי עצלות הרגל השיגרה. וממילא הם מציבים בפנינו את תביעת האתגר הזו, לחוש בה טעם של התחדשות מתמיד, בדרישה נמרצת.

סקלי תיים | שכת

הצימאון לחידוש

מכאן מגיעים אנו לנקודה השנייה בעבודת העראי והיא עניין יקר וחשוב מאוד. עניין זה הוא עבודת ההתחדשות. כדי להבין עניין זה נקדים ונאמר שהעולם כולו מבקש בכל עת להתחדש. שגרת החיים שוחקת ומשעממת את הבריות, והן מחפשות כל הזמן דרכים לחידוש. חידוש זה מביא עמו רענונה ושמחה, ומוציא את האדם מהיום-יום האפור. ואולם, היות ואין העולם מכיר את החידוש האמתי והשורשי, את החידוש של פנימיות החיים, כפי שנציין בהמשך, אזי כל אופק המבט מכיון כלפי חיצוניות החיים, וניסיונות החידוש באים לידי ביטוי רק במעטפת החיצונית של החיים ולא בפנימיותם. כך, רצות הבריות אחר תרבות הקניות, השדרוגים, ההחליף מכשיר במכשיר משוכלל ממנו, רכב ברכב חדש ממנו, פלאפון בפלאפון חדיש ממנו, וכן על זה הדרך.

חידוש הנשמה בשנת הלילה

זה סוד השינה, שבו מסתלקת הנשמה של האדם למרומים, והקב"ה משפיע בה מאותו שפע מחודש, ממלא אותה בברכה אור ומוחיך חדשים, שהם האור המיוחד של יום המחרת. כך, סוד השינה הוא סילוק המוחין והחיות מהאדם, סילוק שפע החיות של אתמול, שנסתיים וגמר את תפקידו, וכוחו וגבורתו יצאו מהכוח אל הפועל. ולפיכך יוצאת הנשמה מהגוף, ועולה להתמלא בשפע חדש ממקור עליון. השינה

לח שמו פרשת חיי שרה המוב

שהיתה בת בתו של שרה שחייתה קכ"ז ותמלך על קכ"ז מדינות, והקשר אינו מובן וגם לא נתבאר אם עלה בידו לעוררן ע"כ. וי"ל דהנה מה שהצבור מבקש להתנמנם בשעה שהרב יושב ודורש נובע מזה כי זה כבר הרגל אצלם ודבר החזור ונשנית אינו מעניין וע"כ הוא נוטה להתנמנם בחשכו שכבר שמע דברים כאלו ואינם חדשות וזהו מה ששינה הוא מלשון שנה עליו הכתוב דהיינו הוא חוזר ומה נעשה עיף, אבל אותו המלה שינה יש בו גם צרף ומובן של משונה והיינו דאם יש איזה שינוי כל שהוא ואז נעשה משנה שינוי ומעניין ואין לך דבר בעולם המסמל את האפשרות של הני תרי קצוות דהיינו שהוא חוזר ונשנה ומעייף ולא ידך גיטא יש בו הודמנות של חידוש וזהו הזמן דמחד גיטא הולך ופועם כל רגע ורגע עד שיחלוף השנה דהיינו לשון שנה נובע מהחזרה כסדר מבלי הפסק ומאריך יש בכל רגע של הזמן אפשרות שהתחדש ולשנות ממה שהי לפני דקה ורצה ר"ע לעוררן ע"כ הסביר להם כי ישנם שני גבולי החיים המקום והזמן ובמקום מכירים כי אי אפשר שיהיו שתי מקומות שיהי לגמרי שוות וכל אחד שונה במקצת מהשני וע"כ ישנם אלו הנוסעים כסדר למקומות חדשות לעמוד על בורין ואינם סומכים על מה שמכירים כבר מקומות דומות כי א"א שלא יהא בהם שינוי קצת ואותו הדבר אמר להם ר"ע שיין בזמן כי אין שתי דקות השוות וצריך לנצל כל רגע ורגע לעמוד על החידוש של רגע זו וזהו מה שהשווה הקכ"ז מדינות של אסתר דהיינו המקום שכל מדינה שונה לשני כמו"כ הקכ"ז שנים של חיי שרה כל רגע ורגע מנוצל למה שהוא חדשות. וזהו מה שאמרו חז"ל יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ולשון מתחדש בא להדגיש כי אע"פ שמצד הטבע היי צריך למאוס באותם התאוות שכבר שבע מהם וכמו כל דבר הנשנית מדי יום ביומו נעשה הרגל ונמאס כמו"כ גם התאוות היו צריכים להתיישן אלא דזהו כוחו של יצה"ר דמחדש מה שהוא בכל פעם בהסיתו את האדם וע"ז הזהיר מלצה"ר המתחדש דייקא בכל יום וזהו מה שעוררם ר"ע דכל רגע יש הזדמנות של חידוש כמו כל מקום ומקום.

החידוש התמידי של פנימיות החיים

והנה יש להשכיל יסוד עמוק מאוד, והנא המקור של הצימאון לחידוש. והיינו, שאין אנו מוצאים את הצימאון הזה בקרב בעלי החיים. שלא מציינו חתול משועמם מסדו יומו ומבקש לגונן ולשנות אותו. ולא מציינו ציפורים ונמלים מלאי דיכאון ועצבו משיחיקה בסדר חייהם ותוכן עשייתם. כך, תחושת הרעב למוון חומרי משותפת לאדם ולבעלי החיים, אך תחושת שעמום ושחיקה ממסגרת החיים, שייכת למי שנברא בצלם אלהים דווקא.

עומק העניין הוא, שהחידוש האמיתי הוא חידוש של פנימיות החיים. שהנה העולב נברא כדי להיות דבוק במקורו, בשפעת אור אלהות. ומלעילא לעילא, ממקור החיים מזוהר אור אין סוף, מתחדש בכל יום שפע והארה חדשה, ויורד ממרומים דרך כי המדרגות, להחיות את הבריות, להשפיע בהן שפע חדש, המחחד את חייהן בחידוש מופלא ועליון. כך אנו אוררים בתפילה, שהקב"ה מחודש בכל יום תמיד מעשו בראשית, דהיינו, שבכל יום נמשך אור חדש ממש, שפע רענן ועשיר, המאיר מראש כל העולמות, ונמשך מטה עד סופם, וממנו יצאים כוחות מחודשים לכל יצורי תבל חידוש הרצון, רענונת החיים ושמתם.

נראה לבאר שבדבריו של רבי עקיבא היה טמון מסר גדול, שהרי מה שאסתר מלכה על קכ"ז מדינות היה זה בזכות מעשיה הטובים של שרה אימנו. נמצא אם כן, שבזכות כל שנת חיים מחייה של שרה זכתה בת בתה – אסתר למלוך על מדינה שלימה, ובזכות כל חודש מחודשיה של שרה, זכתה אסתר למלוך על כמה עיירות במדינה, ובזכות כל יום על כמה שכונות, ובזכות כל שעה על כמה רחובות, וכן על זה הסדר, נמצא שמעשים טובים של דקה אחת מביאים תוצאות עצומות לדורות, ואפשר לזכות בעבור כל שעה בזכויות עצומות לדורות.

מבואר שזהו מה שרצה רבי עקיבא לומר לציבור שנתנמנם, כי כדאי לנצל כל דקה ודקה מהחיים, כיון שאצל שרה אתם רואים כמה השפעות עצומות היו למעשיה לדורות, ואף אתם נצלו את הזמן שלכם, כי אינכם יודעים כמה וכמה דברים ותיקונים שתקנו לדורות בכל דקה ודקה שתנצלו לתורה ולמעשים טובים.

39

רבי עקיבא הוכיח מאסתר המלכה, שגילו לנו חז"ל שהגיעה לרום מעלתה מתוך התבוננות בחיי שרה אמנו "ותלבש אסתר מלכות" – לבשה רוח הקודש. כשאסתר היתה צריכה להיכנס אל אחשוורוש ולשעבד אותו לרצונה התעלתה למדרגת רוח הקודש וזכתה לגלות את פנימיותו של כל ענין ולראות בו אף את רצון ה', ממילא זכתה למלכות אמיתית ואדרבה, אחשוורוש היה עבד שלה ומילא את רצונה.

מיצד הגיעה אסתר למדרגה זו?

איתא בחז"ל (שם) "יודע ד' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה" – כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים. בת כ' כבת ז' לנוי, בת ק' כבת כ' לחטא ואצל אברהם כתיב ואברהם זקן בא בימים". גם בזוהר הקדוש מבואר שאברהם אבינו בא עם כל ימיו, שלא היה רגע מימי חייו לריק אלא כל רגע היה מנוצל לעבודת ה'. כמותו היתה שרה, שכל ימיה היו תמימים בעבודת ה', כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים. שרה שיעבדה כל רגע מחייה וכל כוחה לעבודת ה' ולא השאירה כלום לשליטת היצר הרע. זוהי מדת המלכות האמיתית בשלמותה של שרה, בה הסתכלה אסתר ואמרה "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי", היא ראתה בקכ"ז מדינות, רמז לשני חיי שרה התמימות והבינה שאם תגיע למדת מלכותה של שרה, תזכה למלכות האמיתית וכולם ימלאו את רצונה.

כך ערר רבי עקיבא את הציבור, שלא מספיק התעניין בדברים הרמים שדרש לפניהם, כי נראו להם נשגבים מיד, רבי עקיבא הוכיח להם שהשוואף לעליה ימצא תמיד סייעתא דשמיא שמצפה לו שיוכל לעלות ולהתעלות.

מכתב מאליהו ח"ג עמ' כ"ה

40

40 SANCTUARIES IN TIME

What happened to the pieces of the tablets which Mosheh broke at the foot of the mountain? It may surprise us to learn that they were placed in the Ark, together with the new tablets (Berachot 8b). If they represented a *madregah* so high that it was no longer relevant to Israel after the sin, to what end were they preserved?

There is a great lesson to be learned from this. Whatever the person's actual spiritual status at the moment, if he is determined to rise higher he must aim for the top. Our Rabbis tell us that a person should always ask, "When will my deeds resemble the deeds of my forefathers Avraham, Yitzhak and Ya'akov?" (*Sheana de-bei Eliyahu* 1:25). A vision of the very highest is necessary to arouse one from his lethargy to embark

on any spiritual journey.

נצרכת מפני שכל זמן העירות, הנשמה נמצאת בעמדת השפעה, שבאה להשפיע על האדם, על כוחות נפשו, שכלו, רצונו והרגשותיו, ולהאיר בהם חיות ואור, לתת להם כוח לפעול ולעשות. לפיכך, כל עוד הנשמה בעמדת השפעה, אין היא יכולה להתחדש בעצמה. שהחידוש הוא בחינת קבלה מלמעלה. ולפיכך הנשמה צריכה

לעזוב את הגוף, להניח לפעולת השפעתה, ולעלות למרומי מרומים, לשוב אל מקורה וצור מחצבתה, כמו שאנו אומרים בקריאת שמע של על המיטה, "בִּידָה אֶפְקִיד רוּחִי" (תהילים לא ו), שהוא ראשי תיבות 'באר', להורות שנשמת אלהים שבנו עולה לשתות מבאר מים חיים, מידו של הקב"ה, וסופי תיבות 'כדי', שהוא הכד שממנו שואבת נשמתנו, שהוא כל התורה שלמדה במשך היום, שמאפשר לה לשתות שפע רב מאורו של הקב"ה, מעדני עדנים עליונים.

35

חיבור האדם למקור חייו

אלא שכאן נעוץ יסוד גדול מאוד. על אף שהקב"ה מחדש מצד עצמו בכל יום מעשה בראשית, מכל מקום עצם הדבקות והקשר של האדם בה' יתברך, וממילא כוח החידוש, תלוי באדם עצמו, בבחירתו ובמעשיו. האדם הוא כמו עלה היונק את חיותו מהגזע. בכל עת הוא צריך לקבל מזון טרי מהגזע, ואינו יכול להסתפק כמה שקיבל לפני חודש. בלי מזון מחודש, הוא נובל, מתעיף ומתייבש. כן הוא האדם. אלא, שבשונה מהעלה, שחיבורו לגזע אינו תלוי בו, החיבור של האדם למקור חייו תלוי בו ממש, שאם הוא בוחר לאחד ולקשר את עצמו במקורות השפע והחידוש, הוא מתאחד עמם ומקבל ברכה וחידוש מוחין ושפע ואור. ואם בוחר לנתק עצמו, אזי חלילה יתנתק, ויהיה מיובש כיובש עצום, וגדול, ונפשו עליו תאבל בהצטמקות החיים באין אור וטל תחייה.

36

הדבקות באין סוף ומעיין החיות שבה

ונמצא שעומק החידוש נובע מעצם הדבקות ביצר כל, באור אין סוף, ובאמת, הרגעים הנקיים והפנימיים ביותר, שבהם הלב ממש מכון כלפי מעלה, אל קונו, ומתייחד עם אביו שבשמים בלי מסכים וחוצצים, אלא בטוהר הכוונה - עצומים הם מאוד מאוד, הם ממש נקודת הזיקה והממשק בין האדם ובין בוראו, בין העלה ובין שורש חייו, וייחוד ודבקות אלה מולידים שפע חיות חדש ומושכים ברכה מהמחדש העליון אל מי שהוא בחינת פגרים מתים. כל פנייה כלפי מעלה, כל מיזוג הנשמה עם בוראה, מכילה אור חידוש, התנוצצות ברכה מקורית ושושנית. ברצוננו לומר שלא רק בסדר הלילה בא החידוש. אלא זה חידוש כללי ליום כולו. ואולם, כל רגע, כל שנייה, כל נקודת זמן, יכולה להיות רגע של חידוש, אם אך ירפה האדם לרגע מאחיותו החזקה בעולם ובמעשים, יכוון לכו למקום ברוך הוא, וייחד את עצמו, מחשבותיו ודיבוריו עם קונו. לרגעים תפקדנו, פקידת ישועה ורחמים, אור חיות ושפע. ידע האדם אוצר סגולה זו, וירבה ויתמיד לחבר עצמו לה' יתברך, לשוות ה' לנגדו תמיד. ומי שזוכה לישויותי, זוכה לחיים חדשים בכל רגע ורגע ממש, וכוחו גדול ושמתו ואושרו למעלה להשכיל.

38 קפב לתתך פרשת חיי שרה עליון

דברי חז"ל אלה אומרים דרשני, היתכן שתלמידי התנא הקדוש רבי עקיבא נמנמו בשעת שיעורו? ואם כן כיצד ביקש לעוררם על ידי מאמר זה, האם על ידי התמיהה שבמאמר? בכלל, מה שייכות מלכות אסתר על קכ"ז מדינות לקכ"ז שנותיה של שרה?

ביאר הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל מנהל רוחני ישיבת פוניבז' שרבי עקיבא דרש בענינים גבוהים. וכשראה שהציבור מתנמנם, היינו שהרגיש שהדברים שהוא מדבר, לא עושים רושם בלבם לעוררם לעליה, משום שהם סבורים שהוא מדבר דברים גבוהים שאין להם שייכות למדרגתם, ביקש רבי עקיבא לעוררם שדוקא ההתבוננות בדברים רמים אלו תדרבן אותם לעליה.